

Танқиди адабӣ ойнаест...

Танқиди адабӣ ба ойнае шабоҳат дорад, ки дар он назари ибратбин қубҳу камоли ину он осори бадеӣ, эҷодиёти ину он нависанда, ё худ як давраи томи адабиётро мушоҳида менамояд ва аз он мувофиқи қадри худ баҳраманд мегардад.

Аз хусуси бозёфтҳо ва тадқиқотҳои мунаққидону муҳаққиқони советии тоҷик ҷои суҳан нест, зеро донишмандони муҳтарам А. Мирзоев, М. Шукуров, Ш. Ҳусейнзода. С. Табаров, Р. Ҳодизода, Х. Мирзозода ва дигарон дар омӯзиши осори суҳанварони гузашта ва эҷодиёти адибони муосир хизматҳои шоиста кардаанд.

Аммо бо вучуди ин, равиши танқиди адабии муосири тоҷикро комилан таъби дил ҳисобидан душвор мебошад, зеро норасоӣҳо дар он кам нестанд. Чунончи, бисёр асарҳои бадеӣ дар сари вақт таҳлил карда намешаванд, ҳусну қубҳашон объективона нишон дода намешаванд, ҳатто баъзе нависандагону шоирон умуман аз назари мунаққидон дур мондаанд.

Дар бораи қисме аз нависандагон бисёр навишта шуда бошад ҳам, боз бисёр тарафҳои эҷодиёташон ноғуфта мондаанд. Барои мисол шоири мумтози советӣ Мирзо Турсунзодаро, ки асарҳои ӯ ба эътирофи хонандагони гуногунзабони дунё мушарраф гардидааст, нишон додан мумкин аст, зеро дар бораи ӯ як қатор китобу мақолаҳо ба таъб расида бошанд ҳам, сабки хосаи эҷодии ӯ, сайри

ташаккули маҳорат ва умуман сирри ашъори ӯ ва як қатор масъалаҳои дигари лабораторияи эҷодии шоир алҳол пурра равшан карда нашудаанд. Ё худ. Хоҷа Ҳофизро гирем, ки асарҳои инҷониб халқи меҳнаткаш ашъори ӯро дар мағзи ҷон нигоҳ медошт ва ҳоло нуфузу эътибори ӯ боз ҳам афзудаасту кам не. Лекин ба оммаи хонандагон сабаби шӯҳрати Ҳофиз ва кайфияти сухани ӯ ҳаматарафа фаҳмо нестанд.

Танқиди адабии мо оид ба масъалаҳои анъана ва навоарӣ як қадаре комёбӣ дорад, аммо он дар назди вазифаҳои дар пешистода ночизанд, чунки таҳқиқи навоарӣ, ки дорои аҳамияти зиёде мебошад, алҳол анҷом наёфтааст. Баъзе масъалаҳои дигари муҳимми адабӣ низ то кунун чунон бояд, омӯхта нашудаанд. Масалан, дар ҳаёти адабии муосир масъалаи «шеърӣ нав» ҳодисаи хурд нест, аммо бо вучуди он ки дар ин хусус як қатор асарҳо ба миён омадаанд, ҷиғунагии «шеърӣ нав», қонуният ва талабот, хубию иллатҳои он муайян карда нашудаанд. Ё худ, гирем масъалаи тарҷумаи ба- деиро, ки он баробари тараққиёти ҳаёти сотсиалистии мо торафт дар нумӯи мебошад минбаъд боз ҳам раванқ хоҳад ёфт, тақрибан омӯхта намешавад. Мунаққидони мо дар бораи амалияи тарҷумаи бадеӣ ва махсусан назарияи он ҳавсала намекунанд.

Чунин ҳолотро низ қайд кардан даркор аст, ки дар мо дар омӯзиши афкори назариявии суханварон ва донишмандони гузаштаи тоҷику форс эътибори казоӣ намедиҳанд. Нашриёти «Ирфон» ва маҷаллаҳои адабии мо аз мероси назариявии гузаштагон ва дар бораи онон хеле кам чоп кардаанд. Ҳол он ки ин масъала на танҳо дар омӯзиши таърихи тамаддуни гузашта, балки дар тақомулоти ҳаёти адабии муосир фоидаи муайянеро молик аст.

Ниҳоят, тарбияи кадр яке аз вазифаҳои муҳим аст. Ривочу раванқи танқиди адабиро бо фаъолияти якчанд мунаққиди ботачриба ва чанд нафар мунаққиди ҷавони ҳаваскор, ки парокандаанд, таъмин намудан мушкил мебошад. Аз ин рӯ лозим аст, ки Иттифоқи нависандагон ва дигар идораҳои масъули дахлдор дар бораи тарбияи мунаққидони ҷавон бештар ғамхорӣ намоянд.

Покию софӣ ва идеянокии танқиди адабӣ, ривочу раванқи онро қарори таърихии КМ КПСС «Дар бораи танқиди адабӣ-бадеӣ» ба миён гузоштааст, замон онро талаб мекунад.

**Р. МУСУЛМОНҚУЛОВ,
номзади илми филология.**